

สารของสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16

ในโอกาสเฉลิมฉลองวันสันติสากล

1 มกราคม 2010 / 2553

หากต้องการสร้างสันติภาพ จงปกป้องคุ้มครองสิ่งสร้าง

1. ในวาระเริ่มต้นปีใหม่นี้ ข้าพเจ้าขอส่งพรแห่งสันติภาพด้วยความจริงใจมาสู่ชุมชนคริสตชน ผู้นำระหว่างประเทศ และผู้มีน้ำใจดีทั่วโลก สำหรับวันสันติสากลครั้งที่ 43 นี้ ข้าพเจ้าได้เลือกหัวข้อ *หากต้องการสร้างสันติภาพ จงปกป้องคุ้มครองสิ่งสร้าง* การเคารพสิ่งสร้างมีผลอย่างใหญ่หลวง ไม่เพียงเพราะ "สิ่งสร้างคือการเริ่มต้นและพื้นฐานของกิจการของพระเจ้า" [1] และในปัจจุบันการบำรุงรักษาสิ่งสร้างถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติของมนุษยชาติ แต่การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อมนุษย์อย่างไม่เป็นมนุษย์ ถือเป็นภัยคุกคามอย่างมากมายต่อสันติภาพและการพัฒนามนุษย์ที่แท้จริงและบูรณาการ ได้แก่ สงคราม ความขัดแย้งระหว่างประเทศและในภูมิภาค การก่อการร้าย และการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิ่งที่น่ากลัวไม่แพ้กันคือภัยคุกคามที่เกิดจากการเพิกเฉยต่อโลกและสรรพสิ่งทางธรรมชาติที่พระเจ้าทรงประทานให้แก่เรา หรือไม่ก็ใช้โลกและสรรพสิ่งทางธรรมชาติอย่างไม่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จำเป็นที่มนุษยชาติจะต้องฟื้นฟูและเสริมสร้างให้เกิด "พันธสัญญาระหว่างมนุษย์ด้วยกันและสิ่งแวดล้อม ซึ่งควรสะท้อนความรักที่สร้างสรรค์ของพระเจ้า ด้วยเหตุที่เรามาจากพระองค์และกำลังเดินทางไปหาพระองค์" [2]

2. ในสมณสาสน์ของข้าพเจ้าที่มีชื่อว่า *ความรักในความจริง (Caritas in Veritate)* ข้าพเจ้ากล่าวว่ การพัฒนามนุษย์แบบบูรณาการ เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพันธกรณีที่หลังไหลมาจาก *ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ* ต้องถือว่าสิ่งแวดล้อมเป็นพระพรของพระเจ้าที่ประทานให้แก่มนุษย์ทุกคน ซึ่งเราต้องใช้อย่างรับผิดชอบต่อมนุษยชาติทั้งหมด โดยเฉพาะต่อคนยากจนและชนรุ่นต่อไปในอนาคต ข้าพเจ้ายังสังเกตเห็นได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ธรรมชาติโดยเฉพาะมนุษย์นั้น ถูกมองเป็นเพียงผลผลิตจากโอกาสหรือจากวิวัฒนาการ ความรู้สึกรับผิดชอบของเราโดยรวมจะลดลงด้วย [3] ในอีกด้านหนึ่ง การมองว่าสิ่งสร้างเป็นพระพรของพระเจ้าที่ทรงประทานให้แก่มนุษยชาติ ช่วยให้เราเข้าใจกระแสเรียกของเราและการที่เราเหมาะสมกับฐานะความเป็นมนุษย์ ทำให้เราสามารถขับเพลงออกมาด้วยความอัศจรรย์ใจ เช่นบทเพลงสดุดีที่ว่า "เมื่อข้าพเจ้าแหงนมองท้องฟ้า ซึ่งนี้พระเจ้าหัตถ์บรรจงสร้างไว้ มองดูเดือนดาวที่พระองค์ทรง

ประดับไว้อย่างมั่นคง มนุษย์เป็นใคร พระองค์จึงทรงระลึกถึงเขา บุตรแห่งมนุษย์เป็นใคร พระองค์จึงต้องทรงเอาพระทัยใส่?" (สดด 8:3-4) การเฝ้ามองความงดงามของสิ่งสร้างดลใจให้เราสำนึกถึงความรักของพระเจ้าผู้สร้าง พระเจ้าผู้เป็นองค์ความรักที่ทรง "เคลือบย่ำยดวงอาทิตย์และดวงดาว" [4]

3. เมื่อยี่สิบปีก่อน พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ได้เลือกหัวข้อ *สันติภาพกับพระเจ้า พระผู้สร้าง สันติสุขกับสิ่งสร้างทั้งหมด (Peace with God the Creator, Peace with all of creation.)* สำหรับสารวันสันติสากล พระองค์ย้ำถึงความสัมพันธ์ของเราในฐานะสิ่งสร้างของพระเจ้าที่มีต่อจักรวาลรอบตัวเรา พระองค์กล่าวไว้ในสารว่า "ยุคสมัยของเรานี้ มีความสำนึกเพิ่มมากขึ้นว่าสันติภาพของโลกถูกคุกคาม ... และโดยการขาด *ความเคารพที่เหมาะสมต่อธรรมชาติ*" พระองค์ยังกล่าวอีกว่า "ความสำนึกต่อระบบนิเวศ นั้น แทนที่จะถูกมองข้าม กลับจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือให้พัฒนาเจริญก้าวหน้า และมีการแสดงออกที่เหมาะสมในแผนงานและการริเริ่มที่เป็นรูปธรรม" [5] พระสันตะปาปาหลายพระองค์ก่อนหน้านี้ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่นในปี 1971 ในโอกาสครบรอบปีที่แปดสิบของสมณสาสน์ *สิ่งใหม่ (Rerum Novarum)* ของพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 13 พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 6 ได้ชี้ว่า "การเอา راحتเอาเปรียบธรรมชาติอย่างไม่รู้จักยั้งคิด เสี่ยงต่อการทำลายล้างธรรมชาติและมนุษย์เองกลับตกเป็นเหยื่อของการทำลายล้างนั่นเอง" พระองค์ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า "ไม่เพียงแต่สิ่งแวดล้อมทางวัตถุเท่านั้นที่ตกอยู่ในอันตราย เช่น มลภาวะและขยะ โรคภัยไข้เจ็บใหม่ๆ และความสามารถในการทำลายอย่างเด็ดขาด แม้แต่สิ่งจำเป็นในชีวิตของมนุษย์เองก็ได้อยู่ใต้การควบคุมของมนุษย์อีกต่อไป ดังนั้นจึงก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมในอนาคตที่มนุษย์อาจทนต่อไปไม่ได้ นี่เป็นปัญหาสังคมในวงกว้างที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวมนุษยชาติทั้งหมด" [6]

4. แม้ว่าจะมิได้ก้าวล่วงเข้ามานำเสนอการแก้ปัญหาทางเทคนิคเป็นการเฉพาะ แต่พระศาสนจักรยังคงมีความห่วงใยในฐานะ "ผู้เชี่ยวชาญเรื่องมนุษย์" ที่จะเรียกร้องให้เราสนใจต่อความสัมพันธ์ระหว่าง พระผู้สร้าง มนุษย์ และระเบียบที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา ในปี 1990 พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ได้กล่าวถึง "วิกฤติของระบบนิเวศ" ด้วยการเน้นถึงคุณลักษณะทางจริยธรรมเป็นประการสำคัญ พระองค์ชี้ให้เห็น "ความจำเป็นเร่งด่วนทางด้านศีลธรรมที่จะต้องมีความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกันแบบใหม่ (a new solidarity)" [7] ข้อเรียกร้องของพระองค์มีความเร่งด่วนมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน เมื่อมีสัญญาณของวิกฤติที่เพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จะถือได้ว่าขาดความรับผิดชอบหากเราไม่มีการใส่ใจอย่างจริงจัง เรายังคงเพิกเฉยต่อหน้าปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงต่างๆ ได้หรือ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ การขยายตัวของ

ทะเลทราย การเสื่อมโทรมและการสูญเสียประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่การเกษตรที่กว้างใหญ่ ไฟศาล มลภาวะในแม่น้ำหรือแหล่งน้ำต่างๆ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ความเสียหายจากภัยธรรมชาติที่มีมากขึ้น และการทำลายป่าเขตเส้นศูนย์สูตรและเขตร้อน เราจะไม่ใส่ใจต่อปรากฏการณ์ที่เพิ่มมากขึ้นได้หรือ เช่น "ผู้ลี้ภัยทางสิ่งแวดล้อม" (environmental refugees) คือประชาชนที่ถูกผลักดันจากความเสื่อมโทรมให้ต้องทิ้งแหล่งที่อยู่อาศัยของตน ซึ่งมักจะรวมไปถึงทรัพย์สินของตนด้วย โดยต้องเผชิญกับอันตรายและความไม่แน่นอนอันเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นอย่างไม่เต็มใจ เรายังจะเมินเฉยต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นได้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้หรือ? สิ่งเหล่านี้คือประเด็นที่มีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการปฏิบัติสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต มีอาหารเพียงพอ มีสุขภาพอนามัยที่ดี และได้รับการพัฒนา

5. เห็นได้ชัดว่า วิกฤติด้านระบบนิเวศไม่อาจถูกมองแยกจากคำถามอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาและความเข้าใจของมนุษย์ต่อความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อผู้อื่นและสิ่งสร้างทั้งหมด ความสุขุมจะต้องชี้นำ การทบทวนรูปแบบการพัฒนาของเราอย่างลึกซึ้งในระยะยาว ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความหมายและเป้าหมายของเศรษฐศาสตร์ ด้วยสายตาที่จะแก้ไขหน้าที่และการประยุกต์ใช้ที่ผิดพลาด สุขภาพของระบบนิเวศของโลกเรียกร้องเรื่องนี้ และวิกฤติทางวัฒนธรรมและศีลธรรมของมนุษยชาติยังเรียกร้องด้วยเช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ของวิกฤติดังกล่าวเห็นได้ชัดในทุกส่วนของโลกมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว [8] มนุษยชาติจำเป็นต้องมี การฟื้นฟูวัฒนธรรมใหม่อย่างลึกซึ้ง มนุษยชาติต้องการ ค้นหาคุณค่าต่างๆที่สามารถเป็นพื้นฐานที่มั่นคง สำหรับการสร้างอนาคตที่สดใสเพื่อทุกคน วิกฤติของเราในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องที่เกี่ยวกับอาหาร สิ่งแวดล้อมหรือสังคม ต่างก็เป็นวิกฤติทางศีลธรรมด้วยกันทั้งหมด และต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน วิกฤติต่างๆ เหล่านี้เรียกร้องให้เราคิดหาหนทางใหม่ที่เราจะร่วมเดินทางด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิกฤติเหล่านี้เรียกร้องการดำเนินชีวิตที่สุขุมและเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกัน โดยมีกฎและรูปแบบข้อตกลงใหม่ ซึ่งเน้นยุทธศาสตร์ที่ทำได้จริงอย่างมั่นใจและกล้าหาญ ในขณะที่เดียวกับที่ปฏิเสธอย่างเด็ดเดี่ยวต่อยุทธศาสตร์ที่ล้มเหลว ด้วยวิธีการนี้เท่านั้นที่วิกฤติในปัจจุบันจะเป็น โอกาสแห่งการพิจารณาแยกแยะและการวางแผนยุทธศาสตร์ใหม่

6. ที่เราเรียก "ธรรมชาติ" ซึ่งครอบคลุมสากลจักรวาลว่ามีจุดเริ่มต้นใน "แผนการแห่งความรักและความจริง" ไม่เป็นความจริงกระนั้นหรือ? โลก "มิใช่ผลิตผลจากความจำเป็นอันใดหรือจากชะตากรรมไร้เหตุผล หรือจากความบังเอิญแต่อย่างใด... โลกเกิดจากน้ำพระทัยอันอิสระของพระเจ้า พระองค์ทรงปรารถนาที่จะทำให้สิ่งสร้างได้มีส่วนร่วมในการดำรงอยู่ ในพระปรีชา

ญาณและในความเป็นพระทัยดีของพระองค์" [9] ในหน้าแรกๆ ของ *หนังสือปฐมกาล* กล่าวถึงแผนการแห่งสากลจักรวาลอันชาญฉลาด ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากความคิดของพระเจ้า และถึงผลสำเร็จในตัวมนุษย์ทั้งชายและหญิง ผู้ได้รับการสร้างมาตามพระฉายาและความละม้ายเหมือนของพระเจ้าผู้สร้างเพื่อ "กระจายไปเต็มทั้งแผ่นดิน" และ "เป็นนายปกครอง" เหนือโลกในฐานะ "ผู้ดูแล" ของพระเจ้าเอง (เทียบ *ปฐมก 1:28*) การประสานกลมกลืนกันระหว่างพระเจ้าผู้สร้างมนุษยชาติ และโลกที่ถูกร่างขึ้นมา ดังที่ได้อธิบายไว้ในพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ เกิดความลึกลับวุ่นวายขึ้นมาเพราะบาปของอาดัมและเอวา ก็คือมนุษย์ทั้งชายและหญิงซึ่งต้องการเข้ามาแทนที่พระเจ้า และปฏิเสธที่จะยอมรับว่าตนเองเป็นสิ่งสร้างของพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ งาน "การเป็นนายปกครอง" เหนือโลก "ไถหว่านและดูแล" จึงถูกรบกวนด้วย และเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในและระหว่างมนุษยชาติด้วยกันและกับสิ่งสร้างทั้งหมด (เทียบ *ปฐมก 3:17-19*) มนุษย์ปล่อยตัวเป็นทาสของความเห็นแก่ตัว พวกเขาเข้าใจความหมายของคำสั่งของพระเจ้าอย่างผิดๆ และแสวงหาประโยชน์จากสิ่งสร้างด้วยความปรารถนาที่จะเป็นนายเหนือสิ่งสร้างอย่างเด็ดขาด แต่ความหมายที่แท้จริงของคำสั่งของพระเจ้าตามที่มีการอธิบายไว้อย่างชัดเจนใน *หนังสือปฐมกาล* มิใช่เป็นแค่การมอบหมายอำนาจ แต่เป็นการมอบหมายความรับผิดชอบ ปรีชาญาณของผู้คนในบรรพกาลได้สำนึกว่าธรรมชาติมิได้มีไว้ให้เราใช้เหมือนกับ "กองขยะที่ระจัดกระจาย" [10] การเผยแสดงของพระคัมภีร์ช่วยให้เราเห็นว่าธรรมชาติเป็นพระพรจากพระเจ้าผู้สร้าง ผู้ทรงกำหนดระเบียบขึ้นภายในซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถค้นหาหลักการที่จำเป็นเพื่อ "ไถหว่านและดูแล" (เทียบ *ปฐมก 2:15*) [11] ทุกสิ่งที่ดำรงอยู่เป็นของพระเจ้า ผู้ทรงมอบหมายให้แก่มนุษย์มิใช่เพื่อให้ใช้อย่างไร้เหตุผล แทนที่จะทำหน้าที่ดังผู้ร่วมงานของพระเจ้า มนุษย์กลับตั้งตนแทนที่พระเจ้า และในท้ายที่สุดได้กระตุ้นให้ธรรมชาติเกิดการทรยศขึ้น "ซึ่งเป็นการข่มเหงมากกว่าการปกครองโดยมนุษย์" [12] ดังนั้นมนุษย์จึงมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งสร้างด้วยความรับผิดชอบเพื่อบำรุงรักษาและทำให้เกิดผลผลิต

อ ย ่า ง
อุดม [13]

7. น่าเศร้าใจที่เห็นได้ชัดเจนว่า คนจำนวนมากในประเทศและพื้นที่ต่างๆในโลกของเรากำลังประสบความยากลำบากมากขึ้น เพราะคนอีกจำนวนมากเพิกเฉยหรือปฏิเสธที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยความรับผิดชอบ สังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 ได้เตือนเราว่า "พระเจ้าทรงประทานโลกและทุกสิ่งที่อยู่ในโลกให้แก่ประชาชาติทั้งหมดและทุกประเทศ" [14] สรรพสิ่งในสิ่งสร้างเป็นของมนุษยชาติทั้งหมด กระนั้นก็ตีระดับการหาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน กำลังก่ออันตรายอย่างรุนแรงต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เพียงเฉพาะสำหรับมนุษย์

ยุคปัจจุบันเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นต่อชนรุ่นใหม่ในอนาคตอันใกล้ด้วย [15] ไม่ยากเลยที่จะพบเห็นความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ที่มักเกิดจากการขาดการมองเห็นไกลของนโยบายทางการหรือการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระยะสั้น ซึ่งได้กลายเป็นภัยคุกคามน่าสลดใจต่อสิ่งสร้างอย่างรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาปรากฏการณ์นี้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจจำต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า การตัดสินใจใดๆ ทางเศรษฐกิจนั้น มีผลทางด้านศีลธรรมด้วย" [16] ดังนั้น จึงต้องมีการเคารพต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เราควรมีความห่วงใยต่อการคุ้มครองและคำนึงถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและสังคม โดยถือเป็นส่วนสำคัญของค่าใช้จ่ายโดยรวมที่จะเกิดขึ้น ประชาคมระหว่างประเทศและบรรดารัฐบาลของประเทศต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อการส่งสัญญาณที่ถูกต้องเพื่อคัดค้านอย่างเข้มแข็งต่อการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างไม่ถูกต้อง เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสภาวะอากาศ และมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนทั้งในแง่ของกฎหมายและเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันต้องคำนึงถึงการเป็นปีกแผ่นหนึ่งเดียวกับผู้ที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่ยากจนในโลกและชนรุ่นต่อไปในอนาคต

8. *ความเป็นปีกแผ่นหนึ่งเดียวกันมากขึ้นระหว่างชนรุ่นต่างๆ* เป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน ชนรุ่นใหม่ในอนาคตไม่อาจแบกรับความเสียหายอันเกิดจากการที่เราใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นของส่วนรวมได้ "เราได้รับมรดกจากชนรุ่นก่อน และเราได้รับประโยชน์จากการทำงานของชนร่วมสมัยของเรา ด้วยเหตุนี้ เราจึงมีพันธกรณีต่อทุกคน และเราไม่สามารถปฏิเสธที่จะให้ความสนใจต่อชนรุ่นใหม่ที่กำลังตามหลังเรามา เพื่อให้ครอบครัวมนุษยชาติขยายตัวมากขึ้น ความเป็นปีกแผ่นหนึ่งเดียวกันระดับสากลเป็นทั้งประโยชน์และหน้าที่ *นี่คือความรับผิดชอบที่ชนรุ่นปัจจุบันมีต่อชนรุ่นใหม่ที่กำลังตามมา* เป็นความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับรัฐต่างๆ แต่ละรัฐและประชาคมระหว่างประเทศด้วย" [17] ทรัพยากรธรรมชาติควรถูกใช้ไปในลักษณะที่ ประโยชน์ในปัจจุบันจะไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อสิ่งสร้างที่มีชีวิต ทั้งที่เป็นมนุษย์และมีใช้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยที่การปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินส่วนตัวจะไม่ขัดแย้งกับจุดหมายปลายทางที่เป็นสากลของสรรพสิ่ง [18] โดยที่กิจกรรมของมนุษย์จะไม่แลกความอุดมสมบูรณ์ของโลกกับประโยชน์ของประชาชนในปัจจุบันและอนาคต นอกจากความเป็นปีกแผ่นหนึ่งเดียวกันระหว่างชนรุ่นต่างๆ แล้ว ยังมีความจำเป็นเร่งด่วนทางศีลธรรมที่จะต้องมีการฟื้นฟู *ความเป็นปีกแผ่นหนึ่งเดียวกันภายในชนรุ่นเดียวกัน* โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ "ประชาคมระหว่างประเทศมีหน้าที่เร่งด่วนที่จะหาวิธีการที่ตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการในการควบคุมการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรที่ไม่อาจหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยให้

ประเทศยากจนเข้ามาอยู่ในกระบวนการนี้ด้วย เพื่อวางแผนร่วมกันสำหรับอนาคต" [19] วิกฤติของระบบนิเวศแสดงให้เห็นความเร่งด่วนที่จะต้องมีความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวที่ก้าวพ้นเวลาและสถานที่ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องตระหนักว่า ในบรรดาสาเหตุของวิกฤติของระบบนิเวศในปัจจุบันนี้ คือความรับผิดชอบของบรรดาประเทศอุตสาหกรรมที่ได้ทำมาในอดีต กระนั้นก็ดี ประเทศที่มีการพัฒนาน้อยกว่า โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบของตนต่อสิ่งสร้างได้ เพราะหน้าที่อย่างค่อยเป็นค่อยไปในการกำหนดมาตรการและนโยบายสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพเป็นภารกิจของทุกคน การกระทำดังกล่าวจะเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้นหากประเทศอุตสาหกรรมจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนให้น้อยลง ในการช่วยเหลือและการแบ่งปันความรู้และเทคโนโลยีที่สะอาดมากขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนา

9. ในบรรดาปัญหาพื้นฐานที่ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องใส่ใจคือ ทรัพยากรด้านพลังงานและการพัฒนายุทธศาสตร์ที่ยั่งยืนร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพลังงานของชนรุ่นปัจจุบันและในอนาคต หมายความว่าสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่แล้ว ต้องเตรียมพร้อมที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายมากขึ้น ขณะเดียวกันก็บริโภคพลังงานให้น้อยลงและปรับปรุงประสิทธิภาพพลังงาน ในเวลาเดียวกันมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการวิจัย การใช้พลังงานและรูปแบบของการใช้พลังงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง และ "การกระจายทรัพยากรพลังงานไปทั่วโลก เพื่อให้ประเทศที่ขาดทรัพยากรเหล่านั้นได้มีโอกาสเข้าถึงด้วย" [20] วิกฤติของระบบนิเวศเปิดโอกาสทางประวัติศาสตร์ ให้พัฒนาแผนการดำเนินการร่วมกันที่มุ่งกำหนดรูปแบบการพัฒนาโลกไปในทางเคารพสิ่งสร้างมากขึ้นและเพื่อการพัฒนามนุษย์แบบบูรณาการ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากคุณค่าที่สอดคล้องกับความรักในความจริง ข้าพเจ้าสนับสนุนการยอมรับแบบอย่างการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมและการแบ่งปันความดีส่วนรวม ความรับผิดชอบ การมีจิตสำนึกถึงความจำเป็นของเราที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตและความสุขุมรอบคอบซึ่งเป็นคุณธรรมที่บอกเราว่า มีความจำเป็นอะไรบ้างที่จะต้องกระทำในวันนี้ โดยคำนึงถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในวันพรุ่งนี้ [21]

10. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของโลกอย่างยั่งยืนและรอบด้านเรียกร้องให้มุ่งใช้สติปัญญาของมนุษย์ไปในการวิจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาการ รวมไปถึงการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง "ความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกันแบบใหม่" (the new solidarity) เป็นคำที่พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ใช้ใน *สารวันสันติสากล ปี 1990* [22] และคำว่า "ความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกันในระดับโลก" (the global solidarity) ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้ใช้ใน *สารวันสันติสากล*

ปี 2009 [23] ของข้าพเจ้าเอง เป็นทัศนคติที่จำเป็นเพื่อให้ความพยายามของเราในการคุ้มครองสิ่งสร้าง โดยอาศัยการบริหารจัดการทรัพยากรของโลกเป็นไปด้วยการประสานงานระหว่างประเทศที่ดีขึ้นกว่าเดิม เฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน เมื่อมีการเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนมากขึ้น ระหว่างการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการพัฒนาคนแบบบูรณาการ ความเป็นจริงทั้งสองอย่างนี้ไม่อาจแยกจากกันได้ เนื่องจาก " การพัฒนาคนแต่ละคนแบบบูรณาการ จำเป็นจะต้องเกิดจากความพยายามร่วมกันเพื่อการพัฒนาคนชาติโดยองค์รวม" [24] ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ และแนวทางนวัตกรรมจำนวนมากที่น่าเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาค่าความล้มเหลวของเรากับสิ่งแวดล้อมที่น่าพอใจและมีความสมดุล ตัวอย่างเช่น จำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนการวิจัยวิธีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่มีศักยภาพสูง เช่นเดียวกันยังต้องให้ความสนใจต่อปัญหาน้ำในระดับโลกและระบบวัฏจักรน้ำของโลก ซึ่งมีความสำคัญต่อทุกชีวิตในโลกเป็นลำดับแรก ความมั่นคงของน้ำอาจได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จะต้องมีการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชนบท โดยมุ่งที่เกษตรกรรายย่อยและครอบครัวของพวกเขา รวมทั้งการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมในการบริหารจัดการป่าไม้ การกำจัดขยะ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเชื่อมโยงระหว่างการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเอาชนะความยากจน เรายังจำเป็นต้องมีนโยบายระดับประเทศที่สำคัญยิ่งพร้อมกับพันธมิตรที่ระหว่างประเทศที่จำเป็นซึ่งจะก่อประโยชน์ที่สำคัญโดยเฉพาะในระยะกลางและระยะยาว ด้วยเหตุนี้จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการที่อยู่เหนือทัศนคติแบบบริโภคนิยมเพียงอย่างเดียว เพื่อส่งเสริมรูปแบบการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมที่ยังคงเคารพสิ่งสร้าง และตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ปัญหาของระบบนิเวศจะต้องได้รับการจัดการ ไม่เพียงเพราะภาพปรากฏของสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในระดับรุนแรงเท่านั้น แต่จะต้องเกิดจากแรงจูงใจที่แท้จริงเพื่อสร้างสรรค์ความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกันในระดับโลกอย่างน่าเชื่อถือ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากคุณธรรมความรัก ความยุติธรรม และความดีส่วนรวม ดังเช่นที่ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้ว่า " เทคโนโลยีมิใช่เป็นเพียงแคเทคโนโลยี แต่เป็นสิ่งที่เปิดเผยตัวมนุษย์และแรงบันดาลใจของเขาที่มุ่งไปสู่การพัฒนา เทคโนโลยีแสดงให้เห็นความตึงเครียดภายในที่ผลักดันให้มนุษย์ค่อยๆ เอาชนะข้อจำกัดทางวัตถุ ในแง่นี้ เทคโนโลยีเป็นการตอบสนองต่อคำสั่งของพระเจ้าในการไถ่ถอนและดูแลแผ่นดิน (เทียบ ปฐม 2:15) ซึ่งพระองค์ได้มอบหมายให้แก่มนุษยชาติ และต้องให้เป็นพลังเสริมสร้างพันธสัญญาระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เป็นพันธสัญญาที่ควรจะสะท้อนความรักสร้างสรรค์ของพระเจ้า [25]

11. นับวันจะยิ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นว่าประเด็นความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ทำทลายเราให้สำรวจตรวจสอบรูปแบบการดำเนินชีวิตของเราและรูปแบบการบริโภครวมทั้งการผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมักจะไม่มีคามยั่งยืน ทั้งจากมุมมองทางสังคม สิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งในแง่เศรษฐกิจด้วย เราไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างแท้จริงที่จะมีผลต่อ การดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ "ซึ่งการแสวงหาความจริง ความงาม ความดี และความเป็นหนึ่งเดียวกันกับคนอื่นเพื่อการเติบโตร่วมกัน เป็นปัจจัยที่เป็นทางเลือกของผู้บริโภคที่ใช้ตัดสินใจ รวมไปถึงการอดออมและการลงทุน" [26] การศึกษาเพื่อสันติภาพจะต้องเริ่มต้นด้วยการตัดสินใจอย่างมองการณ์ไกลของมนุษย์แต่ละคน ครอบครัว ชุมชน และรัฐ เราต่างต้องรับผิดชอบในการปกป้องคุ้มครองและเอาใจใส่ดูแลสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบนี้ไม่มีพรมแดน ตามหลักแห่ง การช่วยเหลืออุดหนุน เป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุกคนต้องมุ่งมั่นตามความสามารถที่เหมาะสมของแต่ละคนในการทำงานเพื่อเอาชนะผลประโยชน์เฉพาะที่ดำรงอยู่อย่างแพร่หลาย การปลูกจิตสำนึกและการให้การศึกษาเป็นบทบาทพิเศษของกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทำงานด้วยความเชื่อมั่นและใจกว้างในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ เป็นความรับผิดชอบที่ควรอยู่บนพื้นฐานของการเคารพต่อ "ระบบนิเวศของมนุษย์" (human ecology) อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สื่อมวลชนเองก็มีความรับผิดชอบในเรื่องนี้ โดยการนำเสนอคนต้นแบบด้านบวกที่ให้แรงบันดาลใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความหวังใต้อสิ่งแวดล้อมเรียกร้องให้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของโลก คือความพยายามร่วมกันที่มีความรับผิดชอบในการก้าวข้ามแนวทางต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ชาตินิยมที่เห็นแก่ตัว ไปสู่วิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างอย่างสม่ำเสมอต่อความต้องการของประชาชนทั้งหมด เราไม่อาจเมินเฉยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา ทั้งนี้เพราะความเสื่อมโทรมของส่วนหนึ่งส่วนใดของโลกมีผลกระทบต่อเราทุกคน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์แต่ละคน กลุ่มทางสังคมและบรรดา รัฐต่างๆ เป็นเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม คือต้องเป็นไปด้วยความเคารพ และด้วย "ความรักในความจริง" (charity in truth) ในบริบทที่กว้างไกลนี้ เราสามารถสนับสนุนความพยายามของประชาคมระหว่างประเทศในการลดการสะสมอาวุธ และการส่งเสริมโลกที่ปราศจากอาวุธนิวเคลียร์อย่างจริงจัง ซึ่งการมีอาวุธเหล่านี้ เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตของโลก และต่อการพัฒนาแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องของชนรุ่นปัจจุบันและรุ่นใหม่ที่ตามมา

12. พระศาสนจักรมีความรับผิดชอบต่อสิ่งสร้าง และพระศาสนจักรถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อชีวิตของสาธารณชนเพื่อปกป้องคุ้มครองโลก น้ำ และอากาศ ในฐานะที่เป็นพระพรของพระเจ้า พระผู้สร้างที่ทรงประทานให้แก่ทุกคน และเหนืออื่นใดเพื่อช่วยมนุษยชาติให้รอดพ้นจากอันตรายจากการทำลายตัวเอง ความเสื่อมโทรมของธรรมชาติมีความเกี่ยวพัน

อย่างใกล้ชิดกับรูปแบบทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผลก็คือ "เมื่อ 'ระบบนิเวศของมนุษย์' ได้รับการเคารพภายในสังคม ระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมก็จะได้รับประโยชน์ด้วย" [27] เราไม่อาจเรียกร้องเยาวชนคนหนุ่มสาวให้เคารพสิ่งแวดล้อมได้หากพวกเขาไม่ได้รับความช่วยเหลือให้เคารพตัวเอง โดยเริ่มจากในครอบครัวของตนและในสังคมโดยรวม หนังสือแห่งธรรมชาติมีหนึ่งเดียวและไม่อาจแบ่งแยกได้ หนังสือเล่มนี้มิได้รวมเพียงเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยจริยธรรมของแต่ละคน ครอบครัว และสังคมด้วย [28] หน้าที่ของเราต่อสิ่งแวดล้อมหลังโศกนาฏกรรมจากหน้าที่ของเราต่อบุคคล ทั้งในแง่แต่ละคนและในความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

ดังนั้น ข้าพเจ้าพร้อมที่จะสนับสนุนความพยายามในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ที่ข้าพเจ้าได้ระบุไว้ในสมณสาสน์ *ความรักในความจริง* ซึ่งจะปกป้องคุ้มครอง "ระบบนิเวศของมนุษย์" ที่แท้จริง ดังนั้น จึงยืนยันอย่างแข็งขันถึงการไม่อาจล่วงละเมิดได้ของชีวิตมนุษย์ในทุกระยะและในทุกเงื่อนไข ซึ่งเป็นศักดิ์ศรีของบุคคลมนุษย์ และพันธกิจที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษของครอบครัวสถานที่ซึ่งมนุษย์ได้รับการอบรมให้รักเพื่อนบ้านและเคารพต่อธรรมชาติ [29] มีความจำเป็นที่จะต้องพิทักษ์คุ้มครองมรดกของมนุษย์ในสังคม มรดกแห่งคุณค่านี้มีต้นกำเนิดอยู่ในและเป็นส่วนหนึ่งของกฎศีลธรรมทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเคารพมนุษย์ในฐานะบุคคลและสิ่งสร้าง

13. อีกประการหนึ่ง เราไม่อาจลืมข้อเท็จจริงที่สำคัญว่า ประชาชนมากมายจะมีประสบการณ์สันติภาพและความสงบ การฟื้นฟูใหม่และการฟื้นฟูพลังกำลัง เมื่อพวกเขาได้สัมผัสอย่างใกล้ชิดกับความมั่งคั่งและประสานกลมกลืนของธรรมชาติ ในเรื่องนี้เราจะพบเห็นการเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันในขณะที่เราดูแลสิ่งสร้าง เราจะตระหนักว่าโดยอาศัยการสร้างสรรพลัง พระเจ้าทรงดูแลเรา ในอีกด้านหนึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจะไม่หยุดลงที่การยึดถือธรรมชาติเป็นสิ่งสูงสุด หรือถือว่าธรรมชาติมีความสำคัญมากกว่าบุคคลมนุษย์ หากคำสอนของพระศาสนจักรก่อให้เกิดข้อสงสัยอย่างใหญ่หลวงเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่อยู่บนพื้นฐานของการยึดเอาระบบนิเวศและชีวภาพเป็นศูนย์กลาง เป็นเพราะว่าแนวคิดดังกล่าวขัดแย้งความแตกต่างของอัตลักษณ์และคุณค่าระหว่างบุคคลมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วยวิสัยทัศน์ที่เน้นความเสมอภาคของ "ศักดิ์ศรี" ของสิ่งสร้างที่มีชีวิตทั้งหมด แนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การลบล้างลักษณะเฉพาะและบทบาทที่สำคัญกว่าของมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวยังเปิดหนทางนำไปสู่ลัทธิความเชื่อแบบใหม่ที่ถือพระเจ้าคือทุกสิ่งซึ่งเจือปนไปด้วยลัทธินอกกรีตแบบใหม่ซึ่งจะมองเห็นกำเนิดความรอดของมนุษย์ในธรรมชาติเท่านั้น อันเป็นความเข้าใจ

ในมิติของลัทธินิยมธรรมชาติล้วนๆ พระศาสนจักรมีความหวังใญ่ว่า การตอบคำถามนี้จะต้องเป็นไปในลักษณะสมดุล โดยการเคารพต่อ "ระเบียบกฎเกณฑ์" ที่พระเจ้าผู้สร้างได้จารึกไว้ในผลงานของพระองค์ โดยมอบบทบาทการพิทักษ์ดูแลและบริหารจัดการให้แก่มนุษย์พร้อมกับความรับผิดชอบต่อสิ่งสร้าง เป็นบทบาทที่มนุษย์จะล่วงละเมิดไม่ได้ และเป็นบทบาทที่มนุษย์ไม่อาจละเลยได้ ในทำนองเดียวกัน แนวคิดในทางตรงกันข้ามซึ่งจะยึดถือเอาเทคโนโลยีและพลังอำนาจของมนุษย์เป็นหลักสำคัญสูงสุด จะส่งผลเสียหายอย่างรุนแรงไม่เพียงต่อธรรมชาติเท่านั้น แต่ต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์เองด้วย [30]

14. หากต้องการสร้างสันติภาพ จงปกป้องคุ้มครองสิ่งสร้าง การแสวงหาสันติภาพโดยประชาชนผู้มีน้ำใจดีจะง่ายขึ้นอย่างแน่นอน หากทุกคนยอมรับความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกกันได้ระหว่างพระเจ้า มนุษย์และสิ่งสร้างทั้งหมด ตามการชี้แนะของการเผยแสดงของพระเจ้าและความสัตย์ซื่อต่อธรรมประเพณีของพระศาสนจักร คริสตชนต่างมีส่วนร่วมในเรื่องนี้ คริสตชนไตร่ตรองถึงจักรวาลและความมหัศจรรย์ของจักรวาลตามแสงสว่างของงานสร้างสรรคของพระบิดาเจ้าและงานไถ่กู้ของพระคริสตเจ้า ผู้ทรงอาศัยการสิ้นพระชนม์และการกลับคืนพระชนมชีพ ทำให้เราได้กลับมาคืนดีกับพระเจ้า "ทุกสิ่ง ทั้งสิ่งที่อยู่บนแผ่นดินและสิ่งที่อยู่ในสวรรค์" (คส 1:20) พระคริสตเจ้าผู้ทรงถูกตรึงกางเขนและกลับคืนพระชนมชีพ ทรงมอบพระจิตของพระองค์แก่มนุษยชาติเพื่อทรงนำหนทางแห่งประวัติศาสตร์ด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่ง เมื่อพระเจ้าผู้ช่วยให้รอดเสด็จกลับมาอย่างรุ่งเรือง จะเกิด "ฟ้าใหม่และโลกใหม่" (2 ปต 3:13) ที่ซึ่งความยุติธรรมและสันติภาพจะดำรงอยู่ตลอดกาล การปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเพื่อสร้างโลกแห่งสันติภาพจึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนและทุกคน เป็นสิ่งท้าทายเร่งด่วนที่ทุกคนต้องเผชิญด้วยการอุทิศตนที่มีการฟื้นฟูใหม่ร่วมกัน และเป็นโอกาสอันสุขุมรอบคอบในการส่งต่อความหวังที่จะมีอนาคตที่ดีกว่าสำหรับมนุษย์ทุกคน ให้กับชนรุ่นใหม่ที่กำลังมาถึง ขอให้เรื่องนี้มีความชัดเจนสำหรับบรรดาผู้นำโลกและทุกคนในทุกกระดับที่มีความหวังใญ่ต่ออนาคตของมนุษยชาติ การปกป้องคุ้มครองสิ่งสร้างและการสร้างสันติภาพมีความเกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าขอเชื้อเชิญศาสนิกผู้มีความเชื่อทุกคนให้นำเสนอคำภาวนาต่อพระเจ้า พระผู้สร้างผู้ทรงพลานุภาพและพระบิดาแห่งความเมตตา เพื่อให้มนุษย์ทุกคนทั้งชายและหญิงจะได้นำเอาเสียงเรียกร้องที่เร่งด่วนนี้เข้าไปไว้ในหัวใจของตน นั่นคือ หากต้องการสร้างสันติภาพ จงปกป้องคุ้มครองสิ่งสร้าง

จากวาติกัน 8 ธันวาคม 2009

พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16

-
- [1] คำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก, ข้อ 198
- [2] พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, *สารวัณสันติสากล ปี 2008*, ข้อ 7
- [3] เทียบ ข้อ 48
- [4] Dante Alighieri, *The Divine Comedy, Paradiso, XXXIII*, 145
- [5] *สารวัณสันติสากล ปี 1990*, ข้อ 1
- [6] สารส่วนพระองค์ *ครบรอบปีที่แปดสิบ*, ข้อ 21
- [7] *สารวัณสันติสากล ปี 1990*, ข้อ 10
- [8] เทียบ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 32
- [9] คำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก, ข้อ 295
- [10] Heraclitus of Ephesus (c. 535 – c. 475 B.C.), Fragment 22B124, in H. Diels-W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, Weidmann, Berlin, 1952, 6th ed.
- [11] เทียบ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 48
- [12] พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การเฉลิมฉลองปีที่หนึ่งร้อย*, ข้อ 37
- [13] เทียบ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 50
- [14] พระธรรมนูญว่าด้วย *พระศาสนจักรในโลกสมัยนี้*, ข้อ 69
- [15] เทียบ สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *ความหวังในเรื่องสังคม*, ข้อ 34
- [16] พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 37
- [17] สมณสภาเพื่อความยุติธรรมและสันติ, *ประมวลคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร*, ข้อ 467; เทียบ สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การพัฒนาประชาชาติ*, ข้อ 17
- [18] เทียบ พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การเฉลิมฉลองปีที่หนึ่งร้อย*, ข้อ 30-31, 43
- [19] พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 49.
- [20] อ่างแล้ว
- [21] เทียบ นักบุญโทมัส อไควนัส, *S. Th., II-II, q. 49, 5*
- [22] เทียบ ข้อ 9
- [23] เทียบ ข้อ 8
- [24] พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การพัฒนาประชาชาติ*, ข้อ 43.

-
- [25] พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 69
- [26] พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การเฉลิมฉลองปีที่หนึ่งร้อย*, ข้อ 36
- [27] เทียบ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 51
- [28] เทียบ *อ้างแล้ว*, ข้อ 15, 51.
- [29] เทียบ *อ้างแล้ว* ข้อ 28, 51, 61; พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2, สมณสาสน์ *การเฉลิมฉลองปีที่หนึ่งร้อย*, ข้อ 38, 39
- [30] เทียบ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16, สมณสาสน์ *ความรักในความจริง*, ข้อ 70

